

IPCC: gedegen werk, kan het nog beter?

Gerbrand Komen, Nederlands brandpunt voor IPCC

Versie 3.1, 10 augustus 2007

In het juni-nummer van *Meteorologica* deed oud-KNMI-onderzoeksdirecteur Henk Tennekes een waardevolle suggestie voor verbetering van de werkwijze van het IPCC. Wellicht is deze werkwijze ook nog op andere punten te verbeteren. Dit is een oproep om mee te denken.

Werkwijze IPCC

Het IPCC proces is ingewikkeld en uniek. Daarom eerst een beknopte en daardoor misschien wat droge beschrijving van de gang van zaken. Uitgebreidere informatie is te vinden op www.ipcc.ch.

Het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) is ingesteld in 1988 door twee organisaties van de Verenigde Naties, de WMO (Wereld Meteorologische Organisatie) en het UNEP (UN Environment Program). Lidmaatschap staat open voor landen die lid zijn van WMO of UNEP. Het KNMI fungeert als Nederlands brandpunt voor het IPCC. Deelname aan IPCC vergaderingen wordt voorbereid door een coördinatiegroep bestaande uit KNMIers, vertegenwoordigers van verschillende ministeries en andere betrokkenen.

Doel van het IPCC is de evaluatie van natuurwetenschappelijke, technische en socio-economische informatie die relevant is voor begrip van de stand van zaken van de klimaatwetenschap in brede zin. Sleutelbegrippen zijn '*comprehensive, objective, open and transparent*' en '*policy relevant, but not policy prescriptive*'. Het eerste assessmentrapport van het IPCC verscheen in 1990. Dit jaar is het vierde assessmentrapport verschenen, Het bestaat uit drie delen: 1. klimaatsysteem; 2. effecten en aanpassing; en 3. mitigatie, conform de drie werkvelden van het IPCC. Later dit jaar komt er ook een syntheserapport uit, dat een geïntegreerde samenvatting geeft van alle drie de hoofd rapporten. De rapporten van het IPCC spelen een belangrijke rol bij de onderhandelingen tussen de partijen bij het Klimaatverdrag van de Verenigde Naties.

Besluiten worden genomen door het IPCC Panel, bestaande uit vertegenwoordigers van de 180 deelnemende landen, die daarvoor bijeenkomen in Plenaire vergaderingen. Voorzitter sinds 2002 is de Indiër Rajendra Pachauri. Voor ieder van de drie rapporten is een aparte werkgroep ingesteld, met een bureau bestaande uit leden die door het Panel zijn gekozen op grond van relevante wetenschappelijk, technische en/of socio-economische expertise. Deze bureaus coördineren het werk aan de rapporten. Werkgroep 1 houdt zich bezig met het Klimaatsysteem. Co-voorzitters van werkgroep 1 zijn Dahe Qin en Susan Solomon. De Nederlander Bert Metz is samen met Ogunlade Davidson (Sierra Leone) voorzitter van werkgroep 3 (mitigatie). Voor elke werkgroep is er in Nederland een brandpunt, dat het review proces organiseert van het betreffende hoofd rapport. Voor werkgroep 1 is dit Aad van Ulden (KNMI).

Aan het 4e IPCC rapport is zes jaar gewerkt. In 2001/2002 zijn afspraken gemaakt over opzet, organisatie en tijdschema. Daarna, in 2003/2004, zijn verschillende scoping bijeenkomsten en workshops georganiseerd, waarna de globale structuur van het rapport is vastgesteld. Besluitvorming

vond steeds plaats in vergaderingen waarbij alle betrokken landen een stem hadden. Die landen konden ook auteurs voordragen. De uiteindelijke selectie van auteurs is gemaakt door de bureaus. De conceptteksten zijn in drie rondes gereviewed: 1. een interne ronde; 2. een ronde waarin landen en externe deskundigen hun wetenschappelijke commentaar konden leveren (2005); en 3. een zogenaamde regeringsreview waarin landen nogmaals commentaar konden leveren (2006). Voorafgaand aan de externe ronde is een open oproep uitgegaan aan wetenschappers om het concept-rapport te reviewen. Nederland heeft alle gegadigden aangemeld bij het IPCC. Bij het verwerken van de commentaren beslissen de auteurs. Dit reviewproces wordt bewaakt door onafhankelijke review editors. Het gaat daarbij om personen met een excellente wetenschappelijke staat van dienst, zoals bv Brian Hoskins, V. Ramanathan, Fons Baede en Myles Allen.

De drie hoofd rapporten zijn nogal omvangrijk (circa 1000 pagina's elk), en daardoor minder goed hanteerbaar voor beleidsmakers. Daarom wordt er ook een Samenvatting voor Beleidsmakers (*SPM Summary for Policymakers*) opgesteld van elk hoofd rapport. Het concept van de SPM wordt geschreven door wetenschappers. Die verwerken ook de commentaren die landen in twee rondes kunnen indienen. Uiteindelijk vindt woordelijke vaststelling plaats in een vergadering waarin landen 'onderhandelen' over ieder woord. Het hoofd rapport staat daarbij niet meer ter discussie, en er wordt (in tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt) NIET gestreefd naar wetenschappelijke consensus, maar uitsluitend naar consensus over de formuleringen. Zo'n formulering kan dus heel goed weergeven dat er twee scholen zijn of heel veel. (Zie bv SPM wg1, p12, drie na laatste bullet: *Understanding of these processes is limited and there is no consensus on their magnitude.*) Bij deze onderhandelingen zijn de auteurs aanwezig om de wetenschappelijke correctheid te bewaken. De SPM van werkgroep 1 is begin dit jaar vastgesteld in Parijs. De andere werkgroepen volgden later. Het concept-Syntheserapport wordt opgesteld onder leiding van de voorzitter van het IPCC en doorloopt nog een reviewproces. Naar verwachting zal dit rapport in november worden vastgesteld, juist op tijd voor de 13^e Conferentie van de Partijen bij het Klimaatverdrag die in december op Bali plaats zal vinden.

Kanttekeningen

Naar mijn mening functioneert het IPCC helemaal niet zo slecht, en zijn er andere schakels in de dialoog met beleid en samenleving die zwakker zijn. Daarbij denk ik zowel aan de beperkingen van wetenschappers (een bespreking zou hier te ver voeren) als aan die van de media [voetnoot: Zo zegt het IPCC SPM van werkgroep 1 bijvoorbeeld dat de temperatuurstijging waarschijnlijk tussen 1.1 en 6.4 °C ligt, maar je leest nooit dat er dus 33% kans is dat de temperatuurstijging daarbuiten ligt.] Maar het IPCC kan natuurlijk ook nog beter. Het lijkt me daarom goed om na te gaan of we nog wat kunnen verbeteren voor de volgende ronde. Daarbij zal het overigens het niet alleen over het proces gaan, maar ook over de keuze van te leveren producten.

Henk Tennekes pleit voor een betere scheiding tussen wetenschappelijke evaluaties en beleidszaken, en hij stelt voor om de Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen een rol te geven bij de selectie van auteurs. Ik ben blij met de positieve houding van Tennekes, en wil graag enkele kanttekeningen plaatsen bij zijn voorstel, in de hoop dat ze bij het verdere debat van nut zijn.

Over de voorgestelde scheiding dit:

1. We zullen goed moeten nadenken over waar de scheiding ligt tussen wetenschappelijke evaluaties en beleidsdocumenten. De wetenschappelijke evaluaties kunnen zich niet beperken tot klimatologische aspecten. Zo is er ook behoefte aan een overzicht van de stand van zaken in het wetenschappelijk onderzoek van effecten en de kosten van aanpassing, het ontwerpen van economische scenario's, het schatten van de kosten van emissiebeperkingen, het evalueren van mogelijke bestuurlijke structuren en de effectiviteit van beleid.
2. Een volledige scheiding tussen beleidsmakers en wetenschappers ligt mijns inziens niet voor de hand. Het IPCC wil rapporten maken die beleidsrelevant zijn. Om te bepalen wat beleidsrelevant is zul je moeten overleggen.
3. Sleutelvraag blijft hoe je beleidsrelevantie en wetenschappelijke onafhankelijkheid op een optimale wijze combineert. In zekere zin is die scheiding er natuurlijk al. Wetenschappers schrijven de hoofdrapporten en de Technical Summaries, landenvertegenwoordigers stellen de SPM-tekst vast. Maar nadenken over verbetering van dit proces (en de berichtgeving erover) kan geen kwaad.

Wat betreft de selectie van auteurs ben ik het volledig met Henk Tennekes eens dat die met grote zorg dient plaats te vinden. Het is wellicht een goed idee om de KNAW daarbij een rol te laten spelen, maar dat zou nader onderzocht moeten worden. Ook hier enkele opmerkingen

1. De laatste jaren is de KNAW opvallend afwezig bij het klimaatdebat. (In andere landen is dat wel anders zie bijvoorbeeld <http://nationalacademies.org/onpi/06072005.pdf>). Maar ook de KNAW is in beweging. Zo organiseert de Academie op 26 november 2007 een Themabijeenkomst over het thema onzekerheden en klimaatverandering en is er gewerkt aan een verklaring over de betekenis van het IPCC rapport.
2. Je zou kunnen denken aan een rol voor de adviesraden van de KNAW. Een nadeel is dat betrokkenen zelf potentiële auteurs zijn, zodat het risico bestaat dat ze zichzelf dan moeten beoordelen ('mutual back scratching').
3. In het verleden zijn auteurs voorgedragen door het KNMI na overleg met de leden van de Nederlandse IPCC coördinatiegroep. Daarbij is goed gekeken naar de cvtjes van de kandidaten.
4. De rol van de overheden blijft beperkt tot het opstellen van nominaties. Het zijn de trekkers van de rapporten (de bureauleden) die uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor de samenstelling van de schrijfteams, die evenwichtig moeten zijn qua expertise en geografische spreiding. Zij kunnen daartoe ook zelf experts benaderen. De bureauleden spelen dus een sleutelrol. Het is daarom verstandig om ook nog eens goed te kijken naar de wijze waarop zij geselecteerd worden. Aan kandidaten worden de volgende eisen gesteld: *All nominees for election to the IPCC Bureau or any Task Force Bureau shall have relevant scientific, technological or socio-economic expertise. Curriculum vitae of all nominees shall be submitted to the Secretariat and made available to Members of the IPCC before the elections.* Een heel behoorlijke procedure. Je zou hoogstens kunnen zeggen dat *relevant expertise* een beetje vaag is. Maar de uiteindelijke keuze wordt gemaakt door het Panel (dus door de landenvertegenwoordigers), en aan de verkiezingen zit dus wel degelijk een politiek element.
5. Ieder land kan zelf bepalen hoe het tot nominatie van auteurs wil komen. Centraal zal nooit voorgeschreven kunnen worden dat de wetenschapsacademies bij de nominatie een rol moeten spelen. Als je dat zou willen bereiken zou je het heel anders moeten aanpakken, bijvoorbeeld

met een structuur waarbij de International Council for Science (ICSU), de internationale club van wetenschapsacademies, het voortouw neemt. Maar je kunt je afvragen of die organisatie de nodige daadkracht op kan brengen.

Hoe nu verder?

De volgende plenaire vergadering van het IPCC is in november. Belangrijkste agendapunt is dan de vaststelling van de samenvatting van het Synthese Rapport. Het is nog niet bekend of er dan ook al over het IPCC na 2007 zal worden gesproken. Ondertussen is die discussie natuurlijk wel aan de gang. Daarom zal de Nederlandse IPCC coördinatiegroep op 10 oktober een workshop organiseren waarbij mogelijke verbeteringen verkend zullen worden. Die zal niet alleen gaan over procedurele verbeterpunten (zoals het nominatieproces van auteurs), maar ook over de vraag welke producten IPCC zou moeten voortbrengen. Nadere informatie over deze workshop, die openstaat voor belangstellenden, zal worden verspreid via de website van het KNMI (www.knmi.nl) en het klimaatportaal (www.klimaatportaal.nl).

Met dank aan Ronald Flipphi, Alice de Gier, Wilco Hazeleger, Arie Kattenberg, Albert Klein Tank, Bert Metz, Leo Meyer, Cor Schuurmans, Aad van Ulden en Koos Verbeek voor hun commentaren en suggesties.